

Από την ποίηση στην οικονομική ηθική (Αθανάσιος Κολιοφούτης, Δρ. Θεολογίας - Εκπαιδευτικός)

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](http://www.pemptousia.gr/?p=162239)

(Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=162239>)

Όλη αυτή η διδασκαλία δεν είναι καθόλου άσχετη με την οικονομική κρίση της εποχής μας. Η αμετροεπής κατανάλωση αγαθών και ο άνισος καταμερισμός του πλούτου στις κοινωνικές τάξεις συνιστά προφανώς αποσταθεροποιητικό παράγοντα της κοινωνίας και αίτιο κοινωνικής έκρηξης και οικονομικής κρίσης (Ταμουραντζής, 2013). Οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στη διαμόρφωση κοινωνικών χασμάτων μεταξύ αυτών που έχουν και κατέχουν και αυτών που βρίσκονται συνεχώς σε μια διογκώμενη κατάσταση εξαθλίωσης (Tsironis, 2013, σ. 49). Η πρόκληση κρίσεων και επαναστάσεων φαντάζει σαν ένα πολύ πιθανό ενδεχόμενο. Ταυτόχρονα, αποδεικνύει τον ιδιοτελή τρόπο σκέψης του σύγχρονου ανθρώπου, ο οποίος αποθεώνει το είδωλό του και εξοστρακίζει τον συνάνθρωπό του από το πεδίο δράσης του, στον βαθμό που δεν

εξυπηρετούνται οι εγωιστικές εμμονές του.

Ας γυρίσουμε όμως, στην εποχή του αγίου. Σε μια ιδιαίτερη χρονική συγκυρία, κατά την οποία οι άνθρωποι έπρεπε να αντιπάρελθουν τα οικονομικά και λοιπά προβλήματα εκείνης της εποχής, το ζήτημα της ολοένα και περισσότερο συγκέντρωσης πλούτου σε μια μειοψηφία ανθρώπων εις βάρος των περισσοτέρων φαίνεται ότι ήταν τόσο επίκαιρο, όσο και σήμερα. Οι ιστορικές πηγές μας πληροφορούν πράγματι, ότι ο 4ος αιώνας, εποχή δηλαδή κατά την οποία έζησε, έδρασε και έγραψε ο Γρηγόριος, ήταν μια εποχή αύξησης της δύναμης των μεγαλοκτημόνων. Οι μικροκαλλιεργητές συχνά αδυνατούσαν να πληρώσουν τους φόρους στο κράτος και αναγκάζονταν να αφήσουν τα χωράφια τους, ζητώντας προστασία από τους μεγάλους γαιοκτήμονες, με αντάλλαγμα την προσωπική εργασία ή τη γη τους. Και δεν είναι διόλου τυχαίο το γεγονός ότι ο άγιος Γρηγόριος γίνεται αποδέκτης όλων των παραπάνω δυσχερειών του ποιμνίου του και εκφράζει στα ποιήματά του την αγωνία του και ταυτόχρονα την απαίτησή του προς τον ίδιο τον αυτοκράτορα Ιουλιανό[1] αλλά και τον Ελλήνιο[2], εφοριακό της εποχής, για δίκαιη και φιλόανθρωπη κατανομή των φόρων. Ως αποτέλεσμα όλων των παραπάνω καταστάσεων, οι μεγάλοι γαιοκτήμονες γίνονταν όλο και πιο δυνατοί, η γη τους αυξανόταν, ενώ οι μικροκαλλιεργητές γίνονταν όλο και πιο φτωχοί.

Η μικρή ιδιοκτησία γης δεν εξαφανίστηκε εντελώς, αλλά μειώθηκε, αλλού λιγότερο και αλλού περισσότερο. «Τη ζωή της υπαίθρου κρατούσαν πια σταθερά στα χέρια τους οι πολύ μεγάλοι γαιοκτήμονες με το *patrocinium* πάνω στους κολόνους και καμιά επιστροφή στο παρελθόν δεν ήταν πια δυνατή» (Λουγγής, 2003). Σ' αυτό το οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε, η εκμετάλλευση των φτωχών από τους πλουσίους διογκώνονταν σταδιακά ενώ παράλληλα η προσκόλληση των ανθρώπων σε μια συνεχή προσπάθεια αύξησης των υλικών αγαθών φαίνεται πως συνιστούσε μια αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα.

[\[1\]](#) Γρηγορίου Θεολόγου, Βίβλος Β', έπη ιστορικά, τ. Β', έπη εις έτέρους, ποίημα Β' πρὸς Ἰουλιανόν, PG 37, 1478-1479. Βλ. σχ. Ε.Π.Ε., τ. 11, 5-24, σσ. 35-37:

Σοὶ δὲ Θεὸς χεῖρεςσι φόρων ἐνέθηκε τάλαντον,

Κύδιμ' Ἰουλιανέ, ὥς τοπάροιθε δίκης,

Ἄρροπον, ἄκλοπον, ἴσον, ἀοίδιμον. Ἀλλὰ, φέριστε,

Φεῖδέο μοι πτωχῶν, φεῖδεο σῇ γραφίδι,

Οὓς νόσος ἤϊστωσε φαγοῦσ' ἀπὸ σάρκα τάλαιναν·

Φεῖδεο, καὶ σὺ γράφη οὐρανίαις σελίσι.

Τοῖα διδοῖ μερόπεσσι Θεὸς μέγας ἀντιτάλαντα,

Οἷά περ ἀνθρώποις ἐνθάδε μετρέομεν.

Τῷ βροτέῳ συνάρηξον, ἐπεὶ δέμας ἐστὶν ἅπασι·

Λάζαρος ἐν προθύροις, δὸς ψίχας ἄλλοτρίας.

Καὶ Χριστὸς μερόπεσσι, φόρου παρεόντος, ἐμίχθη.

Ἄζεο τὴν Χριστοῦ ἥλικ' ἰσογραφίην.

Ἄζεο μητέρα σὴν πτωχοτρόφον, εὐσεβὲς αἷμα,

Καὶ δόμον, ὃς μελέοις εὐμενέειν ἐδάη.

Ἄζεο καὶ τὸν ἐμὸν πλοῦτον, φίλος, ὃν ῥα πένησι

Πάντ' ἀπέδωκα φέρων, σταυροφόροισι πόθοις.

Ξυνὸς ποντοπόροισι λιμὴν, ξυνὴ δέ τ' ἄρωγῇ

Τοῖς ἐπιδευομένοις, ἡδὲ μερὶς κτεάνων.

Ἡμετέρη κτῆσις, σὴ δὲ γραφίς. Ἴσον ἔχοιμεν

Τῆς πτωχοτροφίης μισθόν. Ἄναξ γραφέτω.

[2] Γρηγορίου Θεολόγου, Βίβλος Β΄, ἔπη ἱστορικά, τ. Β΄, ἔπη εἰς ἑτέρους, ποίημα Β΄ πρὸς Ἑλλήνιον περὶ τῶν μοναχῶν προτρεπτικόν, PG 37, 1475-1477. Βλ. σχ. Ε.Π.Ε., τ. 11, 31-33, σσ. 35-37:

Ἄζεο τὴν Χριστοῦ χάριν, καὶ φείδεο λαῶν·

Ἄζεο, καὶ σὺ γράφη βίβλον ἐς οὐρανίην

Ἐσθλὴν, ἐσθλὰ γράφων· εἰ δ' ἔμπαλιν, ἄλλος ἐνίσποι·

Ἐμπα γε μὴν ὁσίως λώϊόν ἐστι γράφειν.

Οὐχ ἄλις, ὅττι βροτοῖσι βαρὺν ζυγὸν ἤγαγε πρώτη

Ἀρχεγόνου κακίη, καὶ φυτὸν ἀνδροφόνον,

Βασκανίη τε δράκοντος, ἀτασθαλίη τε γυναικὸς,

Γεῦσις τ' οὐλομένη γνώσιος ἀντιπάλου,

Ἦ με θνητὸν ἔθηκε, καὶ ἐς χθόνα, ἔνθεν ἐτύχθην,

Αὔθις ἀπωσαμένη, λυπρὸν ἔθηκε βίον,

Ὡδῖνάς τε μόθους τε καὶ ἐς πλατὺ νῶτον ἀρούρης

Κύπτοντα ζῶειν, τειρόμενον καμάτοις;

Ἀλλὰ με καὶ πλεόνεσσιν ἀδελφεὸς ἄλγεσι δώσει,

Χοῦς εἷς, ἔν τε ἰῆ κείμενος ἀμπλακίη;

Οὐ θέμις, οὐδ' ἐπέοικεν, ἐπεὶ πολὺ λώϊόν ἐστι

Φάρμακον, ἢ πόνον, τοῖς νοσέουσι φέρειν.

Τοῦτό σοι ἡμετέρη ξεινήϊον, ὦ πανάριστε,

Πέμπει ὀμηλική, ὃ χρόνος οὐ δαμάσει,
Εὖχος Ἀρμενίης, Ἑλλήνιε, ὃς λάχες αἶη
Στήσαι ἡμετέρη μέτρα δίκαια φόρων.
Καὶ στήσαις μεγάλοιο Θεοῦ σὺν ἀμύμονι χειρὶ,
Ὡς κεν ἀγνώως στήσαις, μηδ' ἑτεροκλινέα,
Κέρδεσιν οὐχ ὁσίοισι δαμεῖς φρένας. Εἰ γὰρ ἅπασιν
Ἴσα ταλαντεύσαις, ὄμμα μέγα τρομέων,
Τυτθὴ μὲν πόλις ἐσμέν, ἀτὰρ πολὺ σεῖο, φέριστε,
Δώσομεν ἀνθρώποις, ἢ Διοκαιοσάρεων,
Οὕνομα, καὶ πινάκεσσι χαράξομεν· «οὗτος ἄριστος,
Οὗτος ὃ καὶ Μώμου κρείσσονα μέτρα φέρων.».